

Fontosabb globális természet- és környezetvédelmi kezdeményezések, egyezmények

1970. április 22. Az első Föld napja rendezvény az Amerikai Egyesült Államokban civil kezdeményezésre. A magyarországi Föld Napja Alapítvány 1990-ben csatlakozott a civil Nemzetközi Föld Napja Hálózathoz.

1971. Ramsar. Szerződés a nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyek védelméről, amely 1975-ben lépett hatályba. A *Nemzetközi jelentőségű vadvizek jegyzékében* (a *ramsari listán*) ma már több mint 1900 védett helyszín szerepel, együttes területük közel 1 900 000 km². Az egyezmény jogi személyiséggel rendelkező háttérszerve a Nemzetközi Természetvédelmi Szövetség (IUCN). Magyarország 1979-ben csatlakozott az egyezményhez.

1972. Párizs. Egyezmény a világ kiemelkedő kulturális és természeti örökségének védelméről. Az egyezményhez Magyarország 1985-ben csatlakozott. Jelenleg hazánk 8 helyszíne szerepel a világörökségi listán.

1972. Washington. Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelmének korlátozásáról (angol rövidítése alapján: CITES). Magyarország 1985-ben csatlakozott az egyezményhez.

1972. *A növekedés határai* címmel megjelenik a Római Klub nemzetközi tudóscsoport elemzése: ha minden a korábbi trendek szerint folytatódik, a világ népességének és a termelés okozta szennyezésnek a növekedése a XXI. század közepére katasztrófához vezet.

1972. Stockholm. Környezetvédelmi ENSZ-világkonferencia. Programok a környezetvédelmi elemek védelmére és a szegénység ellen. Elindul az ENSZ azóta intézménnyé vált környezetvédelmi programja, a UNEP.

1979. Genf. Nemzetközi keretegyezmény a határokon túl terjedő légszennyezés csökkentéséről, konkrét célszámok nélkül.

1979. Bonn. Egyezmény a vándorló, vadon élő állatfajok védelméről. Magyarország 1983-ban csatlakozott.

1984. Az ENSZ a második környezetvédelmi világkonferencia megalapozására létrehozta a Környezet és Fejlődés Világbizottságot Gro Harlem Brundland norvég miniszterelnök vezetésével. A 22 fős bizottság tagja Láng István akadémikus is.

1985. Helsinki. A genfi keretegyezmény alapján jegyzőkönyv- a kén-dioxid-kibocsátás csökkentésének előírásaival, amit Oslóban, 1994-ben további szigorítások követnek. 1988-ban Szófiában hasonló jegyzőkönyv a nitrogén-oxidok, 1991-ben Genfben az illékony szerves vegyületek, 1998-ban Aarhusban az egyéb szerves vegyületek, továbbá a nehézfémek országhatárokon áterjedő légszennyezésének csökkentéséről.

1985. Montreal. Nemzetközi megállapodás a Nap ibolyántúli sugárzásától védő magas légköri ózont károsító anyagok – freon (klór-fluor-szénhidrogén), halon – kibocsátásának csökkentéséről. Az előírásokat 1990-ben és 1994-ben szigorították, a listát a szén-tetra-kloriddal és a metil-kloroformmal bővítették.

1986. Bern. Egyezmény az európai vadon élő állat- és növényfajok, valamint természetes élőhelyeik védelméről. Hazánk 1990-ben csatlakozott az egyezményhez.

1987. Közös jövőnk címmel megjelenik a Brundland-bizottság jelentése. Fő üzenete: a Földet nem apáinktól örököltük, hanem unokáinktól kaptuk kölcsön. Definiálja a fenntartható fejlődés fogalmát: „olyan fejlődés, amely kielégíti a jelen generáció szükségleteit anélkül, hogy veszélyeztetné a jövő generáció esélyeit arra, hogy ők is kielégíthessék szükségleteiket”.

1989. Az ENSZ és a Világbank globális környezetvédelmi alapot (GEF) hoz létre.

1991. Espoo. Egyezmény az országhatárokon áterjedő környezeti hatások vizsgálatáról. be kell vonni a szomszéd országot az olyan beruházások környezetvédelmi engedélyezési eljárásába, amelynek hatása őt is érintheti.

1992. Helsinki. Egyezmény a határvizek védelméről. Az élővizet veszélyeztető tevékenységek megkezdése előtt kötelező hatástanulmányt és kármentesítési tervet készíteni, az esetleges szennyezésért annak okozója felel. (A kártérítés konkrét szabályairól nincs nemzetközi egyezmény.)

1992. Rio de Janeiro. Az ENSZ második környezetvédelmi világkonferenciája. Általános programként elfogadják a *Feladatok a XXI. századra* című dokumentumot. Keretegyezményt fogadnak el a klímavédelemről, a biológiai sokféleségről, a sivatagosodás elleni küzdelemről. Az erdőkről, egyezmény helyett, csak irányelveket tartalmazó nyilatkozatot sikerült elfogadni. Nem kötelező nyilatkozat a fejlett országok részéről: GDP-jük 0,7 százalékát a fejlődő országok segélyezésére fordítják, környezetkímélő fejlesztésekre.

1992. Rio de Janeiro. Egyezmény a biológiai sokféleség megőrzéséről. Az ENSZ második környezeti világtalálkozóján elfogadott egyezmény aláírói kötelezettséget vállalnak arra, hogy gondoskodnak természetes élőhelyeik védelméről, az egyes fajok populációinak fenntartásáról, és az ezt szolgáló szabályozó rendszer kidolgozásáról. Magyarország 1993-ban írta alá az egyezményt, és 1994-ben lépett hatályba.

1992. Helsinki. Egyezmény az ipari balesetek országhatáron túli hatásainak mérsékléséről. Olyan stratégiát, szabályokat kell kidolgozni, amelyek csökkentik az ipari balesetek esélyét. Ha katasztrófa következik betájékoztatási kötelezettséget ír elő. Ezt az EU 1996-ban tovább szigorította az úgynevezett Seveso II irányelvben.

1997. Kiotó. A fejlett országokat tömörítő nemzetközi egyezmény, amelynek résztvevő államai kötelezik magukat arra, hogy szén-dioxid-kibocsátásukat az aláírást követő évtizedben 5,2 százalékkal az 1990-es szint alá szorítják vissza. A 2005-ben hatályba lépett ENSZ-egyezmény 2012-ig van érvényben. Az Egyesült Államok nem csatlakozott az egyezményhez.

1998. Aarhus. Egyezmény a környezeti információk nyilvánosságáról, a társadalom, a civil szervezetek részvételéről a döntéshozatalban és a jogorvoslati lehetőségekről a környezetvédelemben.

2000. Cartagena. Jegyzőkönyv a biológiai biztonságról – az élő, genetikailag módosított (a biológiai sokféleséget és fenntartható használatát, vagy az emberi egészséget esetleg károsító) szervezetek biztonságos forgalmának, kezelésének, felhasználásának szabályozása, különös tekintettel az országok közötti forgalomra. A jegyzőkönyv hatálybalépése 2003 (Magyarországon 2004).

2002. Johannesburg. Az ENSZ harmadik környezetvédelmi világkonferenciája. Politikai deklarációt adtak ki a biológiai sokféleség megőrzésének üteméről. Elfogadták a millenniumi fejlesztési célokat 2015-ig a szegénység enyhítéséről, a fejlett államok többsége megismételte korábbi ígéretét, hogy a GDP 0,7 százalékát a fejlődők megsegítésére fordítja.

2007. Az Európai Unió REACH-rendelete 30 000 forgalomban lévő vegyi anyag regisztrálásáról, értékeléséről, engedélyezéséről és korlátozásáról. A REACH (Registration, Evaluation and Authorisation of Chemicals = Vegyi anyagok bejelentése, vizsgálata, engedélyezése) nem csupán az ipari eljárásokban alkalmazott vegyi anyagokra vonatkozik, hanem a mindennapi életben használt (tisztítószerekben, festékekben, kozmetikumokban, egyéb árucikkekben előforduló) vegyi anyagokra is.

2009. Koppenhága. Az ENSZ klímakonferenciájának célja egy új, a 2012-ben lejáró kiotói egyezményt felváltó éghajlati egyezmény létrehozása volt. A kudarcba fulladt tanácskozáson a 193 ország delegációja mindössze egy kevés konkrétumot tartalmazó rövid politikai nyilatkozatot fogadott el a teendőkről.

2012. Rio de Janeiro. Az ENSZ negyedik környezetvédelmi világkonferenciája (Rio+20), amely számon kérhető kötelezettségvállalások nélkül ért véget.

Magyarország

1990. Megalakul a Magyar Köztársaság önálló Környezetvédelmi Minisztériuma. 2010-ben beolvad a Vidékfejlesztési Minisztériumba.

1995. Környezetvédelmi törvény Magyarországon. Ugyanebben az évben a vizek védelméről is törvényt születik, 1996-ban pedig törvényt hoznak a természeti értékek védelméről.